

**WWFS INNSPILL TIL
LOKALE OG REGIONALE
PARTIPROGRAMMER
2027-2031**

INNLEDNING

I perioden 2027–2031 vil politikerne i kommuner og fylkeskommuner forme framtiden for natur, klima og lokalsamfunn.

I en stadig mer utfordrende verden, blir det å ha en bærekraftig forvaltet natur viktigere enn noen gang. Valgene politikerne tar om arealbruk, energi, klima og nærnatur setter varige spor.

Mye av makten ligger lokalt – og handlingsrommet er større enn mange tror. WWFs innspill viser hvordan lokal og regional politikk kan bli en kraft for naturen, miljøet og klimaet.

Les videre for konkrete forslag på syv avgjørende politikkområder.

INNHOLDSFORTEGNELSE

Tema 1: stans naturtapet – natur først i arealplanleggingen	4
Tema 2: stans naturtapet – rene og rike vassdrag, fjorder og havområder	5
Tema 3: kommunen som klimaløsning	6
Tema 4: natur som klimaløsning	7
Tema 5: klimavennlig energi og kraft – på naturens premisser	8
Tema 6: kommunen som markeds kraft: innkjøp, anbud og drift	9
Tema 7: rett til nærnatur – natur som velferd	10

Tema 1. Stans naturtapet – natur først i arealplanleggingen

Lokalvalget i 2027 er en mulighet til å ta opp kampen mot naturkrisen.

Naturen i hjemkommunene våre er noe av det viktigste nordmenn har – den er personlig. Likevel foregår det en svekkelse av turstiene vi går på, fjordene vi svømmer i og stedene der vi søker ro.

Å stå opp for naturen vår på kommunalt og fylkeskommunalt nivå er mulig. Det finnes en rekke nasjonale verktøy og ordninger som kan brukes til å innføre effektiv og presis naturpolitikk i hver eneste kommune. Snart kan det være for sent, derfor er lokalvalget i 2027 tiden for et naturløft.

Kommunen eller fylkeskommunen bør derfor

- føre en arealpolitikk med mål om å stanse tap av natur, både gjennom rullering av arealplaner og i behandling av løpende planinitiativer
- innføre et prinsipp om arealnøytralitet i kommuneplanens arealdel og jobbe for et felles statlig rammeverk for arealnøytralitet
- utvikle og ta i bruk fylkeskommunale og kommunale kart over grå arealer (arealer som allerede er utbygd eller påvirket av menneskelig aktivitet) med utgangspunkt i Miljødirektoratets nasjonale kart over grå areal
- stimulere til bygging på grå arealer gjennom insentiver som gjør det enklere å velge bort natur ved utbygging
- utvikle fylkeskommunale og kommunale naturregnskap for å få oversikt over hvilken natur og hvilke naturverdier som finnes i fylket og kommunen
- sikre absolutt vern for de mest verdifulle naturtypene og naturområdene i fylket og kommunen, for å sikre målet om å verne og bevare 30 prosent av norsk natur på land, i ferskvann og i havet
- innføre en meldeplikt for hogst, slik at omfanget av hogst kan kartlegges og systematiseres
- innføre/videreutvikle planvask ved rullering for å redusere utbyggingsreserven som ligger på natur- og landbruksarealer, og ha en restriktiv dispensasjonspraksis mellom rulleringer

Tema 2. Stans naturtapet – rene og rike vassdrag, fjorder og havområder

Norge er en kyst- og havnasjon. Dette gjelder også for kommunene, da 279 av landets 357 kommuner har sjøareal. Sjøarealet innenfor én nautisk mil er kommunenes ansvar å forvalte, slik at mye av den viktige marine naturen i Norge ligger innenfor kommunale grenser.

Kommunen bør derfor

- bli en plastsmart kommune og iverksette tiltak for å redusere plastforbruk og forurensning i kommunen (se wwf.no/plastsmartekommuner for veiledning)
- jobbe for at arealer i de kommunene som er berørt av marin verneplan fra 2004 og der kandidatområder ikke er vernet ennå, blir vernet etter naturmangfoldloven i tråd med vitenskapelige anbefalinger
- ta initiativ til å etablere minst tre hummerbevaringsområder etter havressursloven innenfor kommunegrensene, der hummerfiske forbys i sin helhet innen 2030, dette som et viktig tiltak for å ivareta hummerbestanden nasjonalt (gjelder for fjord- og kystkommuner der hummer har sitt leveområde)
- sørge for at forbudet mot nedbygging av strandsonen blir overholdt
- styrke vernet av kjente forekomster av korallrev innenfor kommunens arealer, for å følge opp at korallrev har fått status som utvalgt naturtype i norsk forvaltning
- stille krav til bruk av lukket teknologi i sjø for lakse- og torskeoppdrettsanlegg i kommunens arealer

Tema 3. Kommunen som klimaløsning

Kampen mot klimaendringene beror på globalt samarbeid, men det praktiske arbeidet må utføres lokalt. Vi er i ferd med å bruke opp karbonbudsjettet som holder oss under en global oppvarming på 1,5 grader. Hvert eneste tonn utslipp vi kutter, teller. Det betyr at kommunene har beslutningsmyndighet som er avgjørende i hvor raskt Norge klarer å omstille seg til lavutslippssamfunnet. Mange beslutninger som gir utslipp skjer i kommunene, for det er der folk bor og lever sine liv. Derfor er kommunenes rolle helt avgjørende for å skape et utslippsfritt samfunn innen 2050.

Kommunen eller fylkeskommunen bør derfor

- vedta mål om netto null utslipp senest innen 2040
- utarbeide en klimastrategi der målene og strategien bør gjenspeile en rettferdig del av global utslippsreduksjon på 50 prosent innen 2030 og om handlemål og retning for arbeid med direkte utslipp, klimatilpasning, energi, forbruksbaserte utslipp og sirkulær økonomi, naturlig karbonlagring og negative utslipp
- innføre klimabudsjett som rulleres og oppdateres årlig, som er integrert i kommunens økonomiske budsjett og styringssystem samt inkludere virkemidler for alle målene i klimastrategien
- sørge for at klimabudsjettet plasserer ansvar for gjennomføring, og at det rapporteres på status for virkemidlene gjennom den årlige budsjettrapporteringen
- ta til orde for at regjeringen øker pengepotten til Klimasats-ordningen, og sørge for å søke midler herfra for å gjennomføre klimatiltak i kommunen
- sette av nok intern kapasitet i kommunen til å følge opp klimatiltak, slik at utslippene faktisk reduseres, der større kommuner bør opprette en egen klimaetat som koordinerer arbeidet med klimastrategien og klimabudsjettet, utvikler rutiner og verktøy som sikrer at klimaarbeidet gjennomføres mest mulig kostnadseffektivt i alle relevante virksomheter og styringsprosesser
- innføre nullutslippssoner i sentrum
- utvikle og styrke landstrømanlegg (for havnekommuner)

Tema 4. Natur som klimaløsning

Å ta vare på naturen er det raskeste og mest kostnadseffektive klimatiltaket lokalt.

Vi kan ikke overleve uten tjenestene naturen gir oss, og naturen er vår beste allierte i møte med klimaendringene og villere vær. Våtmarkene lagrer karbon i bakken, skogene fanger opp karbondioksid og myrene fungerer som flomvern.

Naturen er en viktig del av klimaløsningen. Fylkeskommunen og kommunen har både ansvar for, og handlingsrom til å forvalte, vår felles natur på en klimavennlig måte. Derfor bør arealene forvaltes på en måte som sikrer et så høyt opptak og lagring av karbon som mulig, og at naturen beskyttes så den kan være en del av samfunnets beredskap mot ekstremvær.

Kommunen eller fylkeskommunen bør derfor

- sikre og gjenskape naturlige vannveier og våtmarksområder, inkludert myr – i byer innebærer dette blant annet åpning av lukkede bekker for å gi både bedre overvannshåndtering og mer natur
- inkludere verdien et naturområde har for fremtidig beskyttelse mot klimaendringer og ekstremværhendelser i saksbehandling, spesielt med tanke på skog og våtmark
- forvalte kommuneskogene etter prinsipp om å ikke redusere dens karbonlager (særlig under bakken) eller helse og robusthet mot klimaendringer, gjennom vern eller tilpasset skogskjøtsel
- unngå forstyrrelser og uttak av naturressurser, som felling av tømmer, i bratt terreng
- fjord- og kystkommuner bør:
  - kartlegge og styrke bevaringen av arealer med ålegrasenger, tareskog og tangbelter for å sikre at viktig karbonlagring langs kysten ivaretas og økes
  - kartlegge og styrke beskyttelsen av viktige karbonlagre i sedimenter på havbunnen i kommunens arealer

Tema 5. Klimavennlig energi og kraft – på naturens premisser

Energiomstillingen skjer lokalt. Det er her behovet for mer kraft møter naturen og lokalsamfunnene, og det er her man gjennomfører de krevende avveiningene mellom klima, natur og lokal utvikling. I denne prosessen har kommunen et betydelig politisk handlingsrom som planmyndighet, eier, innkjøper og demokratisk arena for lokale beslutninger.

Behovet for mer fornybar energi er reelt, både for utslippskutt, verdiskaping og energisikkerhet. Samtidig er naturtap og arealpress blant de største miljøutfordringene i Norge. En energipolitikk som setter klima og natur opp mot hverandre, vil ikke føre noen vei. Derfor må lokal og regional energipolitikk bygge på et tydelig prinsipp: energiomstillingen skal skje på naturens premisser.

Kommunen eller fylkeskommunen bør derfor

- vedta et forpliktende energispareløft for sine egne bygg med tydelige mål for redusert energibruk
- fastsette tydelige mål for solenergi på offentlige bygg og anlegg, og prioritere dette foran nye naturinngrep
- gjøre solkraft på bygg enkelt og forutsigbart gjennom standardiserte krav, veiledning, rask behandling og å slippe byggesøknad
- utvikle oversikt over egnede takflater og grå arealer, for å realisere lokal kraftproduksjon raskt og med lav konflikt
- prioritere oppgradering av eksisterende energianlegg, før nye arealinngrep vurderes
- legge [tiltakshierarkiet](#) til grunn når vindkraft og bakkemontert sol skal lokaliseres til grunn når vindkraft og bakkemontert sol skal lokaliseres til grunn når vindkraft og bakkemontert sol skal lokaliseres.
- følge prinsippet om fritt og informert forhåndssamtykke fra urfolk som har rettigheter i utbyggingsområder, og avslå utbygging når det ikke foreligger slikt samtykke
- avslå plassering av vindkraft i inngrepsfrie naturområder (INON), truede naturtyper, viktige leveområder og trekkområder for truede arter, samt natur med særlig stort karbonopptak og -lagringsevne
- stille strenge krav om naturkartlegging og faglig kvalitet i kunnskapsgrunnlaget for energisaker som behandles politisk
- utvikle energisystemet i tråd med klimamålene og statlige planretningslinjer for klima og miljø, og utvikle verktøy og tilrettelegge for tiltak som reduserer, lagrer og flytter forbruk framfor å øke behovet for ny energi og nett
- koble energi- og naturtiltak tettere til klimabudsjett, kommuneplan, regionale planer og investeringsbeslutninger, slik at politikken blir helhetlig, etterprøvable og gjennomførbare

Tema 6. Kommunen som markedskraft: innkjøp, anbud og drift

Kommuner og fylkeskommuner er blant landets største innkjøpere og sitter på en reell markedsrett. Offentlige anskaffelser handler ikke bare om pris – de avgjør hvilke løsninger som utvikles, hvilke leverandører som vinner fram, og hvor stort klima og naturavtrykk fellesskapets penger skaper.

En mer ambisiøs og praktisk innkjøpspolitikk er derfor et av de mest treffsikre grepene lokalpolitikken kan vedta: den kan kutte utslipp og naturpress, redusere sløsing, gi bedre kvalitet og lavere kostnader over tid.

Kommunen eller fylkeskommunen bør derfor

- vedta at klima- og miljøhensyn som hovedregel skal være blant de høyest prioriterte kriteriene i anskaffelser (dette kan gjøres gjennom revidering av anskaffelsesstrategi eller liknende dokument)
- sikre at klima- og miljøbestemmelser vektas med minimum 30 prosent i alle anskaffelser
- innføre en praksis der de største innkjøpsområdene alltid har standardiserte minimumskrav for klima og miljø, ved å ta i bruk tilgjengelige veiledere og kriteriesett, og sikre at kommunen bruker etablerte nasjonale ressurser for å formulere krav og kriterier og redusere juridisk risiko
- stille krav om sirkularitet og ombruk i relevante anskaffelser: ombruk før nykjøp, mulighet for å reparere, lengre levetid, reserve-/serviceavtaler og høyere andel gjenbrukte eller resirkulerte materialer
- gjøre klima- og naturhensyn målbart i store kontrakter ved å kreve kontraktsoppfølging og rapportering på de miljøkravene som faktisk er stilt
- etablere en enkel lokal «først ombruk»-ordning i egen drift: digital deling/ombruk av inventar og utstyr internt, og/eller samarbeid med andre kommuner om gjenbrukslogistikk
- sikre avskogingsfrie verdikjeder i relevante innkjøp ved å stille krav om sporbarhet og dokumentasjon for produkter og råvarer som er forbundet med avskoging, kartlegge bruk av engangsprodukter i kommunale virksomheter (inkludert skoler, sykehjem og barnehager) og fase ut bruk av unødvendige engangsprodukter
- gjennomgå og endre innkjøpsreglement med tanke på å begrense forbruk av produkter i plast, plastemballasje og unødvendige engangsprodukter
- ikke bruke engangsemballasje og engangsprodukt av plast i egne lokaler, bygg og virksomheter
- bruke eierrollen aktivt i selskaper ved å stille tydelige forventninger om klima og naturhensyn, sirkulær drift og ansvarlige verdikjeder, og følge dette opp gjennom eierskapsmelding, generalforsamling og styrearbeid

Tema 7. Rett til nærnatur – natur som velferd

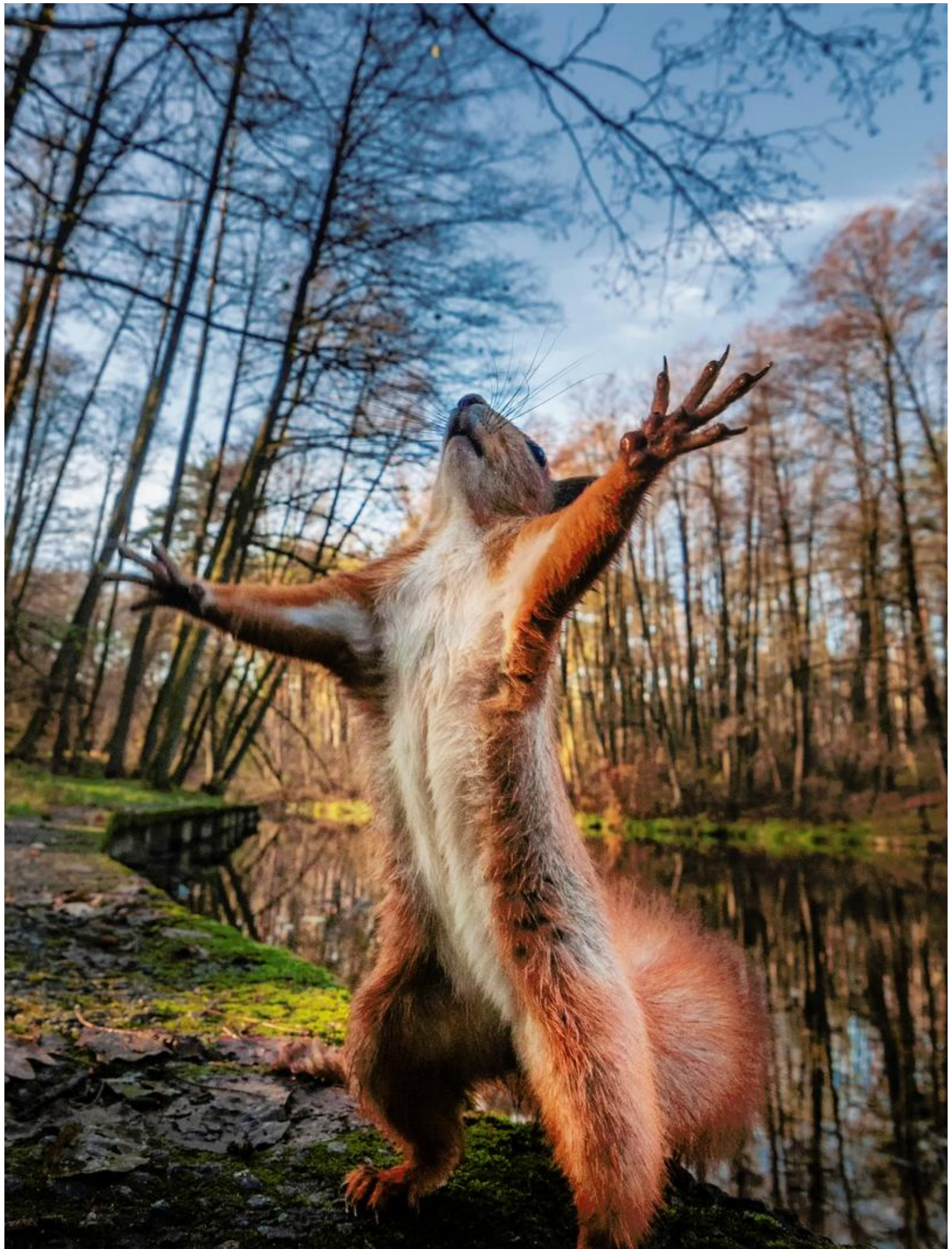
Vi trenger naturen – ikke bare for materielle goder som mat og vann, men også for alt annet den gir oss. Å bruke naturen gir mestring, tilhørighet og ro. Naturen kan gi dette til alle som bruker den, men er kanskje særlig viktig for de som strever med livet eller trenger mer fysisk aktivitet i hverdagen.

Sammenhengene mellom natur og god helse er godt dokumentert. Det er ikke uten grunn at flere land har innført ordninger der legen kan gi «grønn resept», tid i naturen, for å forebygge og behandle psykiske og fysiske lidelser.

Derfor er det viktig å bevare nærnaturen vår, ikke bygge den ned. Naturbevaring som et helse- og velferdstiltak underkommuniseres ofte i beslutningsprosesser som handler om naturen. Kommunen og fylkeskommunen kan vektlegge dette i større grad når beslutninger om naturen tas.

Kommunen eller fylkeskommunen bør derfor

- sikre allmenningens tilgang til nærnatur i alle plansaker
- bruke naturoplevelser aktivt i helse- og omsorgssektoren, som en del av helsetilbudet til kommunens innbyggere
- vektlegge naturbevaring som folkehelseiltak i beslutningsprosesser som berører naturområder

WWF jobber for å stanse naturødeleggelse og skape en framtid der mennesker lever i harmoni med naturen.
sammen for naturen wwf.no

WWF Verdens naturfond, organisasjonsnummer 952330071. MVA og registrert i Norge med reg.nos. © 1989 pandasymbalet og © «WWF» registrert varemerke av Stiftelsen WWF Verdens naturfond (World Wide Fund for Nature). Postboks: WWF Verdens naturfond, Postboks 6784 St Olavs Plass, 0130 Oslo. Besøksadresse: Pilestredet 8, 0180 Oslo. Tlf: 22 03 65 00.